

Stanowisko

Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego w sprawie kształcenia w zakresie języków obcych

dot. projektów standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów
(zamieszczonych na stronie: http://www.mein.gov.pl/szk-wyz/aktualnosci/standardy_naucz.php)

Polskie Towarzystwo Neofilologiczne, członek FIPLV – Światowej Federacji Nauczycieli Języków Obcych, jest od początku swego istnienia (1929 r.) szczególnie zainteresowane popularyzowaniem i rozwijaniem wiedzy o językach obcych, w ujęciu teoretyczno-praktycznym, zwłaszcza dydaktyki językowej. Członkowie PTN to w większości nauczyciele akademicy języków obcych oraz pracownicy naukowi reprezentujący całą gamę specjalności językowych.

PTN od lat systematycznie śledzi tendencje i charakter zmian zachodzących w edukacji europejskiej i polskiej, analizując je z perspektywy dydaktyki języków obcych. W ostatnich miesiącach przedmiotem takiej pogłębionej analizy stał się niepokojący stan uregulowań prawnych i praktyki edukacyjnej w zakresie kształcenia nauczycieli języków obcych, co wyraziliśmy w stanowisku¹ przyjętym na posiedzeniu w Lublinie, w dn. 13 września 2005 r., a przekazanym do wiadomości właściwym organom państwowym.

* * *

W związku z licznymi głosami i sygnałami ze strony naszych członków, uważamy obecnie za konieczne wyrazić nasze zdanie co do miejsca i statusu języków obcych w kształceniu wyższym, bowiem uregulowania tej kwestii wydają się zmierzać ostatnio w niewłaściwym, w naszej ocenie, kierunku.

W przekonaniu ZG Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego odnośne uregulowania i zalecenia winny opierać się na następujących dwóch zasadach:

- (1) **absolwent studiów licencjackich powinien znać przynajmniej dwa języki obce,**

¹ Zob.: <http://www.staff.amu.edu.pl/~ptnwil/>

- (2) **wybór nauczanych konkretnych języków powinien pozostać w gestii uczelni i studenta**, z uwzględnieniem specyfiki kształcenia, zainteresowań studenta i potrzeb rynku pracy.

Tymczasem ostatnie regulacje prawne i zalecenia MEiN wydają się zmierzać w kierunku ograniczania nauczania języków obcych na studiach wyższych, i tak:

- W większości dotychczas opublikowanych projektów standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów wymaganą znajomość języków obcych ograniczono do znajomości jednego języka obcego, przy czym często preferuje się tu wyraźnie język angielski jako *zalecany (wskazany)* lub nawet jako *jedyny i obligatoryjny*, czyli bezwzględnie wymagany dla danego kierunku w całym kraju (np. finanse i bankowość).
- Niepokoi to tym bardziej, że w zgodzie z §2 Uchwały Nr 168/2005 Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 marca 2005 r., treści dotyczące języków obcych w standardach powinny stanowić jednolity tekst dla wszystkich kierunków studiów, zaproponowany przez Radę Główną.

Obawiamy się w szczególności, iż pozostawienie w projektach standardów sformułowania: *„Język angielski jest językiem zalecanym”* spowoduje, że uczelnie ograniczą się do nauczania tylko języka angielskiego. Może to bowiem dla szkół wyższych być doskonałym pretekstem do wprowadzania „oszczędności” finansowych.

W związku z powyższym, wysuwamy **propozycję, by standardy ujednolicić, nadając następujące brzmienie punktom II i VII:**

II. SYLWETKA ABSOLWENTA

Studia licencjackie

„Absolwent studiów powinien znać dwa języki obce: jeden na poziomie biegłości B2, drugi na poziomie A2 (Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy) oraz posiadać umiejętności posługiwania się tymi dwoma obcymi językami w zakresie wybranej specjalizacji”.

VII. ZALECENIA

- 1) Jednostka prowadząca kierunek powinna umożliwić studentom indywidualny wybór języków obcych spośród proponowanych przez uczelnię.

UZASADNIENIE

1. Standard nauczania (sylwetka absolwenta) powinien uwzględniać okoliczność, że polscy studenci uczyli się w szkołach średnich dwóch języków obcych. Wskazana jest więc kontynuacja nauki dwóch języków obcych na wyższych uczelniach, z wymogiem osiągnięcia poziomu biegłości na poziomach B2 i A2 (Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy).

- Preferując język angielski w aktualnych projektach standardów marnuje się czas tych studentów, którzy uczyli się angielskiego wcześniej przez 10-13 lat i na lektoracie tego samego języka tracą motywację, ponieważ niczego nowego się w ten sposób nie uczą.
- Mobilność zawodowa, rozwój wymiany naukowej, staże i studia zagraniczne, dostęp do literatury fachowej wymagają znajomości różnych języków specjalistycznych. Lektoraty tych języków na uczelniach wyższych są istotnym sposobem, by osiągnąć ten cel.

2. Rada Europy i wiele aktów UE zalecają, by wszyscy Europejczycy opanowali **przynajmniej dwa języki obce**. I tak, m. in. Dyrektoriat Generalny ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej w dokumencie: *„Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia – wspólne cele do roku 2010. Program prac dotyczących przyszłych celów systemów edukacji.”* (http://www.men.gov.pl/wspolpraca/unia_europejska/ed_europ.php) jasno precyzuje strategię lizbońską i ustalone cele dotyczące systemów edukacji:

- *„Cel 3.3.: Poprawa sytuacji w zakresie nauki języków obcych. Różnorodność Europy przejawia się w bogactwie jej języków. Obywatele Europy mogą czerpać korzyści z tej różnorodności jedynie wtedy, gdy potrafią porozumiewać się między sobą bez barier językowych, a tym samym poznawać różne kultury, uczyć się tolerancji i wzajemnego szacunku. Dlatego każdy Europejczyk powinien posługiwać się przynajmniej **dwoma językami obcymi.**”*
- *„Wspólnota Europejska, już od dłuższego czasu, kładzie nacisk na naukę języków obcych. Znajomość języków nabiera kluczowego znaczenia w edukacji, kulturze i w życiu społecznym, staje się także warunkiem zatrudnienia.”*
- Uznano jako *„kluczowe zagadnienia: zachęcanie wszystkich do nauki **dwóch** lub, gdzie jest to możliwe, **większej liczby** języków obcych oraz uświadamianie znaczenia nauki języków w każdym wieku”*.
- Rada i Komisja Europejska stwierdziły, że będą monitorować postęp w umiejętnościach posługiwania się językami obcymi stosując wskaźnik *„odsetek uczniów i studentów, którzy **opanowali** na danym poziomie **dwa języki obce**”*.

3. Unia Europejska opiera się na swobodnym przepływie jej obywateli, kapitału i usług.

- Obywatel z dobrą znajomością języków obcych może w większym stopniu wykorzystać możliwość pracy lub studiowania w innym Państwie Członkowskim.
- Różnorodność języków obcych gwarantuje otwartość obywateli Unii Europejskiej na kultury innych narodów.
- Polityka językowa w Polsce powinna dążyć do umożliwienia Polakom uczenia się tej różnorodności języków i kultur innych narodów poprzez nieograniczenie oferty językowej.
- W Polsce obserwuje się coraz większy napływ inwestorów zagranicznych, a w perspektywie również polskie inwestycje w innych krajach będą z pewnością liczniejsze.
- Znajomość co najmniej dwóch języków obcych na rynku pracy krajowym i zagranicznym staje się koniecznością i znakomicie zwiększa ich mobilność zawodową. Poza tym, także pracodawcy wymagają często od absolwentów uczelni wyższych znajomości dwóch języków obcych.

4. Uznając priorytet znajomości języka angielskiego dostrzegamy konieczność nauczania języków: niemieckiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego, rosyjskiego na wyższych uczelniach. Nie ma wątpliwości, że w poszczególnych euroregionach znajomość tych języków może okazać się niezbędną.

- Język n i e m i e c k i (którym posługuje się ponad 100 milionów Europejczyków) jest dla Polaków z pewnością bardzo ważnym językiem jako język sąsiadów, z którymi kontakty są szczególnie istotne zarówno ze względów ekonomicznych, jak i naukowych, a także społeczno-kulturalnych. Potrzeba znajomości tego języka wydaje się ewidentna zwłaszcza w regionach przygranicznych.
- Język f r a n c u s k i z kolei jest ważnym środkiem komunikacji w Unii Europejskiej oraz w krajach francuskojęzycznych na wszystkich pięciu kontynentach. Aktualne inwestycje francuskie i belgijskie w Polsce, wymiana kulturalna i naukowa, oferta stypendialna wymagają znajomości tego języka. Język francuski ważny jest także w kontaktach z innymi regionami, np. Kanadą, czy z krajami Afryki.
- Odczuwalny jest już brak specjalistów ze znajomością języka r o s y j s k i e g o. Bez znajomości tego języka trudno wyobrazić sobie intensyfikację kontaktów z Rosją i innymi krajami naszych wschodnich sąsiadów.
- Obserwujemy także coraz większą obecność firm w ł o s k i c h i h i s z p a ń s k i c h w naszym kraju. Znajomość języka hiszpańskiego budzi coraz większe zainteresowanie ze

względu na jego zasięg światowy oraz coraz żywsze kontakty z krajami tego obszaru językowego.

Trudno wyobrazić sobie promowanie naszego kraju czy regionu za granicą bez znajomości języka danego kraju. Podobnie, powszechność ruchu turystycznego w obrębie Europy nie pozwala na ograniczanie się jedynie do języka angielskiego.

Dodajmy na koniec, że zdecydowana dominacja języka angielskiego na wyższych uczelniach oznaczałaby masowe zwalnianie wysoko wykwalifikowanych lektorów innych specjalistycznych języków obcych, co w dalszej kolejności stawiałoby pod znakiem zapytania zasadność rozwoju kierunków filologicznych w Polsce i kształcenia nauczycieli języków obcych innych niż język angielski.

Reasumując, j. angielski jako *lingua franca* Europy i świata nie powinien wypierać nauki innych języków europejskich czy pozaeuropejskich. Taka ewolucja wymogów kształcenia nie byłaby zgodna z podpisanymi przez Polskę porozumieniami i deklaracjami. Zdolność wzajemnego porozumiewania i komunikowania się w innych językach jest uznawana przecież za podstawową umiejętność wszystkich obywateli Unii. Każdy obywatel UE powinien umieć porozumieć się w co najmniej dwóch innych językach obcych oprócz języka ojczystego. Uczenie się tylko *lingua franca* nie może wystarczać, także ze względu na ogromne walory edukacyjne wielojęzyczności.

Formułując powyższe stanowisko ZG PTN ma na uwadze także zachowanie zgodności z celami oraz zadaniami polityki językowej Rady Europy, czego wyrazem są choćby tzw. proces boloński czy strategia lizbońska. Jesteśmy przekonani, że edukacja do wielojęzyczności jest jednym z podstawowych filarów podwyższenia ogólnego poziomu edukacji w Polsce.

Stanowisko niniejsze zostało w całości zaakceptowane przez wszystkich członków Zarządu Głównego.

Poznań, dn. 20 lutego 2006 r.

Sekretarz ZG PTN

Prof. UAM Anna Cieślicka

Przewodnicząca ZG PTN

prof. dr hab. Weronika Wilczyńska

